

บทที่ 2

ประวัติและการศึกษา

จากกรอบความคิดในการศึกษา ผู้วิจัยเชื่อว่า สถาปัตยกรรม สถาปนิกผู้ออกแบบ ปัจจัยต่างๆของภายในประเทศ และปัจจัยต่างๆของต่างประเทศ ล้วนมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอยู่ ดังแผนภูมิวงกลมนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิวงกลมแสดงความสัมพันธ์ของสถาปัตยกรรมกับบริบทต่างๆ
ที่มา : จากการศึกษาของผู้วิจัย

- หมายเหตุ : 1 หมายถึง สถาปนิก
2 หมายถึง ปัจจัยต่างๆของภายในประเทศ
3 หมายถึง ปัจจัยต่างๆของต่างประเทศ
4 หมายถึง สถาปัตยกรรม

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบของทั้ง 4 ส่วนตามลำดับขั้นตอนในแต่ละบท เพื่อนำมาวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆในบทที่ 5 ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังที่กล่าวไว้ในบทนำแล้ว การศึกษาเรื่องตัวสถาปนิก สิ่งสำคัญที่สุดนั้นก็คือเรื่องประวัติเพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับแต่ละท่านให้มากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาอันเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้สถาปนิกกลุ่มนี้เป็น “สถาปนิกรุ่นบุกเบิกตามแนวการศึกษาของชาติตะวันตก” แต่เนื่องจากที่ผ่านมายังมิได้มีการ

สืบหา ค้นคว้า และรวบรวมประวัติของกลุ่มสถาปนิกไทยรุ่นบุกเบิกฯ ทั้ง 6 ท่าน อย่างละเอียดไว้เลย การค้นคว้าจึงต้องอาศัยการเก็บเล็กผสมน้อยของข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การปะติดปะต่อของภาคเอกสาร การสัมภาษณ์บุคคลผู้เป็นทายาท บุคคลร่วมสมัย หรือลูกศิษย์ เพื่อให้ข้อมูลทั้งหมดได้ถูกรวบรวมเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร

ภาพที่ 1 หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร

ที่มา : ศุสดี ทิพทัส, สถาปนิกสยาม : พื้นฐาน บทบาท ผลงาน และแนวความคิด(พ.ศ.2475 - 2537) (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสถาปนิกในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539), 2.

หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากรเป็นพระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ หรือพระองค์เจ้าชายกฤษฎาภินิหาร ต้นสกุล กฤดากร และหม่อมสุภาพ กฤดากร ประสูติ วันพฤหัสบดี เดือน 2 แรม 11 ค่ำ ปีมะเส็ง เอกศก จุลศักราช 1251 ตรงกับวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2432¹

หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ มีพระพี่น้องร่วมพระบิดาเดียวกันหลายพระองค์ ได้แก่ พระองค์เจ้าวรเดช กฤดากร พระองค์เจ้าจรัญศักดิ์ กฤดากร หม่อมเจ้าจรจรัสฤทธิ์ กฤดากร หม่อมเจ้า

¹ หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร, เรื่องเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2478), ข.

อมรทัต กฤดากร หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร หม่อมเจ้าเสวรัฐริ กฤดากร หม่อมเจ้าสมัยเฉลิม
กฤดากร หม่อมเจ้าผจงระจิตร กฤดากร และหม่อมเจ้าชิดชนก กฤดากร เป็นต้น

ภาพที่ 2 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ และโอรสทั้ง 7

ที่มา : “พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ และโอรสทั้ง 7, A 0842 (ทชข) 526-18129, หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ พระบิดาของหม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์นั้นเป็นพระโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 กับเจ้าจอมมารดากลิ่นผู้สืบเชื้อสายรามัญจากบิดา พระยาดำรงค้ำราชพลันซ์ (จ้อย คชเสนี) ผู้เป็นบุตรเจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรีย คชเสนี) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ ประสูติเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2398 และสิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. 2468 พระชันษาได้ 71 พรรษา ทรงเป็นพระอนุชาองค์หนึ่งในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ 5 ทรงได้รับการสถาปนาเป็นหมื่นนเรศวรฤทธิ์ เมื่อ พ.ศ. 2442 ในรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2454 ในรัชกาลที่ 6 เลื่อนขึ้นเป็น กรมพระนเรศวรฤทธิ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ ได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งสำคัญหลายตำแหน่ง ทั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6

อย่างเช่น ดำรงตำแหน่งราชทูตประจำ กรุงลอนดอนและสหรัฐอเมริกา เป็นเสนาบดีกระทรวงนครบาล และกระทรวงโยธาธิการ ตำแหน่งสมุหนมนตรี เสนากระทรวงมณฑลการ และเสนาบดีที่ปรึกษาในสมัยรัชกาลที่ 6 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ มีนิวาสสถานอยู่ที่วังพระอาทิตย์ ถนนพระอาทิตย์ ท่านทรงมีหม่อม 3 คน ได้แก่ หม่อมสุภาพ หม่อมเข้ม หม่อมเจิม และที่นำสังเกตพระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์นั้น ก่อนข้างมีบทบาทในการบริหารบ้านเมืองอยู่ในระดับชั้นนำหลายพระองค์ด้วยกัน จัดว่าเป็นตระกูลที่ใหญ่ มีอิทธิพล และผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ ทรงได้รับมอบหมายให้ควบคุมการออกแบบเจดีย์วัดราชาธิวาสด้วย โดยเป็นการสร้างครอบเจดีย์เก่า โดยรัชกาลที่ 4 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ใหม่ เป็นรูปทรงขวาในสมัยศรีวิชัยครอบพระเจดีย์องค์เดิม แต่ยังไม่แล้วเสร็จก็สิ้นรัชกาล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้สร้างต่อมา โดยให้ท่านเป็นผู้ควบคุมการออกแบบสร้างพระเจดีย์ เมื่อสร้างพระเจดีย์แล้วจึงประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาแบบมหายาน ในซุ้มคูหาทั้ง 4 ทิศ นับว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ นั้นมีความสามารถสูงในทุกด้านไม่ว่าจะเป็น การทูต การบริหาร หรือทางศิลปกรรม

สำหรับการศึกษาของพระโอรสนั้นพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ ก็มีได้หลาย ท่านให้ ม.จ.อิทธิเทพสรรค์ เริ่มศึกษาที่โรงเรียนราชวิทยาลัย หรือ King's College ซึ่งเป็นโรงเรียนหลวงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริที่จะจัดตั้งเพื่อผลิตบุคลากรรองรับการปฏิรูปการปกครองประเทศในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการใช้ภาษาอังกฤษและด้านกฎหมาย ภายหลัง วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 การเล่าเรียนของนักเรียนในยุคนั้น เป็นไปตามหลักสูตรหลวงของกระทรวงธรรมการทั้งหลักสูตรภาษาไทย และภาษาอังกฤษ นักเรียนที่รับเข้าเรียนในโรงเรียนนั้น กำหนดอายุ 9 ขวบเป็นอย่างต่ำ และ 18 ปีเป็นอย่างสูง จากนั้นม.จ.อิทธิเทพสรรค์ จึงเข้าเรียนต่อในโรงเรียนนายร้อยทหารบก แล้วจึงไปศึกษาต่อที่โรงเรียนเฮโร ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นโรงเรียนของราชวงศ์ชั้นสูง หลังจากนั้นจึงไปศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมที่ Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส อันทำให้ท่านเป็นสถาปนิกไทยท่านแรกที่สามารถวิเศษสถาปัตยกรรมจากตะวันตก

จากหลักฐานที่หลงเหลือในปัจจุบันไม่สามารถระบุ ปี พ.ศ. ที่ ม.จ. อิทธิเทพสรรค์ออกเดินทางไปศึกษายังประเทศฝรั่งเศสได้อย่างชัดเจน แต่การค้นเอกสารทั้งหลายทำให้ผู้วิจัยสามารถพบเหตุการณ์ที่น่าจะนำมาเทียบช่วงเวลาคร่าวๆได้ นั่นคือพบว่า ท่านอิทธิเทพ ได้ทำพิธีเสกกันดัวัน

เดียวกับที่พระองค์เจ้าหญิงวชิราวุธทำพิธีจรดกรบิครกรไกร² หรือ พิธีโกนจุก นั่นเอง ซึ่งพิธีโกนจุกโดยปกติจะกระทำเมื่ออายุ 12 ปี จากหลักฐานนี้ทำให้ทราบว่าเมื่อท่านอิทธิเทพสรรค์ชานา 12 ปี ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2443 นั้น ท่านยังอยู่ที่ประเทศไทย ช่วงเวลาที่คาดว่าท่านอาจจะศึกษาที่ต่างประเทศจึงเป็นราว พ.ศ. 2444 - พ.ศ. 2449 (ค.ศ. 1901-1915) โดยช่วง พ.ศ. 2444 – 2449 (ค.ศ. 1901-1906) คาดว่าเรียนอยู่ที่โรงเรียนแฮโร ประเทศอังกฤษ และช่วงพ.ศ. 2450-2458 (ค.ศ. 1907-1915) น่าจะศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมอยู่ที่ Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ท่านได้กลับมาเมืองไทยภายหลังเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1³ (พ.ศ. 2457) และได้รับราชการในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว⁴ ประมาณปี พ.ศ. 2459 ในตำแหน่งผู้ช่วยนายช่างคำนวณออกแบบ ในกรมศิลปากร ซึ่งสังกัดกระทรวงวัง

พ.ศ. 2462 เป็นผู้ตรวจการ

พ.ศ. 2466 ได้รับพระราชทานยศเป็นเสวกเอก

พ.ศ. 2469 เป็นผู้อำนวยการศิลปากรสถานแห่งราชบัณฑิตยสภา

พ.ศ. 2469 เป็นผู้อำนวยการศิลปากรสถานแห่งราชบัณฑิตยสภา

พ.ศ. 2470 ได้รับพระราชทานยศเป็นอำมาตย์เอก

นอกจากนั้นเป็นผู้ร่วมก่อตั้งสมาคมสถาปนิกสยามในปีพ.ศ. 2477 อีกด้วย

ดังนั้นสามารถสรุปช่วงเวลาที่มี จ.อิทธิเทพสรรค์ กลับมาทำงานที่เมืองไทยได้คือ

ช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2458-2477 (ค.ศ. 1915-1934) บทบาทสำคัญของม.จ.อิทธิเทพสรรค์ ก็คือเป็นผู้เข้าเฝ้าฯ ถวายคำแนะนำแก่รัชกาลที่ 6 และกราบบังคมทูลถามถึงคำแปลศัพท์ Architecture เป็นภาษาไทย โดยพระมหากรุณาธิคุณจึงได้รับพระราชทานคำแปลดังนี้

Architecture แปลว่า สถาปัตยกรรม

Arch. Science แปลว่า สถาปัตยกรรมศาสตร์ หรือ สถาปัตยกรรมศาสตร์

Architect แปลว่า สถาปนิก

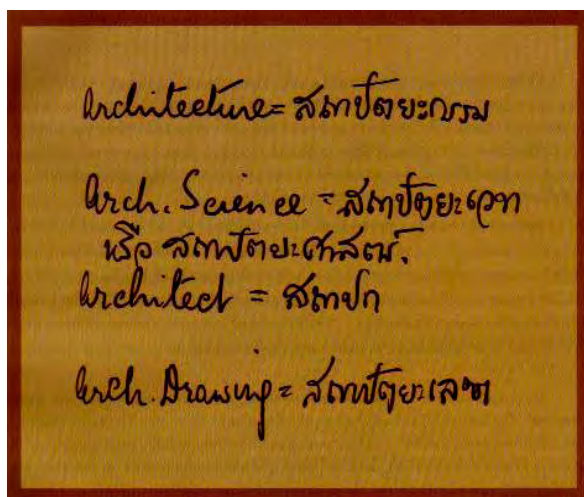
² สมเด็จพระที่นั่งเชอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา, พระราชพิธีในรัชกาลที่ 5

(กรุงเทพมหานคร : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2524), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

³ โชติ กัลยาณมิตร, “อิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (2325-2525),” วารสาร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2525) : 70.

⁴ วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, พัฒนาการแนวความคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรม : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสถาปนิกในพระบรมราชูปถัมภ์, 2536), 34.

Arch. Drawing แปลว่า สถาปัตยกรรมเลข
ซึ่งคำว่า “สถาปนิก” นั้นต่อมาไม่นานได้เปลี่ยนไปใช้คำว่า “สถาปนิก” แทนจากการ
พระราชทานคำแปลครั้งนี้ทำให้คนไทยได้รู้จักคำว่า “สถาปนิก” เป็นครั้งแรก

ภาพที่ 3 ลายพระหัตถ์พระราชทานของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่มา : วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร, พัฒนาการแนวความคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรม : อดีต ปัจจุบัน และ
อนาคต (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสถาปนิกในพระบรมราชูปถัมภ์, 2536), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

นอกจากนั้นท่านยังมีบทบาทที่สำคัญอีกก็คือ การประกาศถึงความสำคัญของวิชา
สถาปัตยกรรมและสถาปนิกให้คนทั่วไปได้รู้จัก โดยพิมพ์บทความชื่อว่า “เรื่องเกี่ยวกับ
สถาปัตยกรรม” ในปี พ.ศ.2477 นับเป็นเอกสารฉบับแรกที่กล่าวถึงความสำคัญของวิชา
สถาปัตยกรรมและสถาปนิกอย่างชัดเจนมาก ม.จ. อิทธิเทพสรรค์มีความสามารถทางด้านงานศิลปะ
มากมาย นอกจากออกแบบอาคารแล้วท่านยังออกแบบตราไปรษณียากร ราวบันไดและระเบียงวัด
พระปฐมเจดีย์ และสะพานเจริญศรัทธาที่จังหวัดนครปฐมด้วย⁵

พ.ศ.2467 ท่านได้เป็นผู้ร่วมก่อตั้งสมาคมสถาปนิกสยามในช่วงเริ่มแรก โดยดำรง
ตำแหน่งกรรมการสมาคมร่วมกับผู้ริเริ่มอีก 6 ท่าน ในพ.ศ.2477 ได้แก่ พระสาโรชรัตนนิมมานก์
นายกสมาคม หลวงบุรกรรมโกวิท เลขาธิการ นายนารถ โพธิประสาท เจริญฤทธิ ม.จ.สมัยเฉลิม

⁵ สัมภาษณ์ ประเวศ ลิ้มปรีงยี, อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 20 สิงหาคม 2547.

กฤดากร กรรมการ ม.จ.โวฒยากร วรวรรณ กรรมการ และนายสีววงษ์ ภูษธร ณ อยู่ธยา โดยสมาคม
ในยุคแรกมีสมาชิก 33 คน⁶

สำหรับการถึงชีพิตักษัยของท่าน เดิมทีบางเอกสารระบุว่าสิ้นในพ.ศ.2484 แต่ในหนังสือ
ที่พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพของท่านได้ระบุวันที่ในการสิ้นชีพิตักษัยอย่างชัดเจน คือ 19
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2477 และมีการพระราชทานเพลิงศพในวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2478 ที่วัดมกุฏ⁷

ภาพที่ 4 ตราไปรษณียากรที่ออกแบบโดยอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 5 ราวบันไดที่วัดพระปฐมเจดีย์
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

⁶ สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 60ปี สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2537), 7.

⁷ หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร, เรื่องเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม, ข.

ภาพที่ 6 ราวสะพานเจริญศรัทธา

ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

หม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร

ภาพที่ 7 หม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร

ที่มา : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 60ปี สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2537), 6.

หม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร ประสูติเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2438 (ณ วัดพระอาทิตย์ บางลำพู จังหวัดพระนคร) ซึ่งตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉะนั้น สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ จึงพระราชทานนามนี้ หม่อมเจ้าสมัยเฉลิมทรงเป็นโอรสองค์ที่ 9 ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ และหม่อมแหม่ม กฤดากร ณ อยุธยา และมีเจ้าพี่เจ้าน้องร่วมพระบิดาหลายพระองค์ ได้แก่ พระองค์เจ้าวรเดช กฤดากร พระองค์เจ้าบุญศักดิ์ กฤดากร หม่อมเจ้าจรจรัสฤทธิ์ กฤดากร หม่อมเจ้าอมรทัต กฤดากร หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร หม่อมเจ้าสรสสุริ กฤดากร หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร หม่อมเจ้าผจระจิดร กฤดากร และหม่อมเจ้าชิดชนก กฤดากร เป็นต้น โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ

นเรศวรฤทธิ์ ผู้เป็นพระบิดามีบทบาทมากต่อบ้านเมืองในช่วงรัชกาลที่ 5 และ 6 ดังที่ได้กล่าวไว้ในประวัติของม.จ.อิทธิเทพสรรค์ในหัวข้อก่อนหน้านี้

หม่อมเจ้าสมัยเฉลิมได้เษกสมรสกับหม่อมเจ้ารัสสาทิศ กฤดากร เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2478 เมื่อชันษาเกือบ 40 ปี และอีก 8 ปี ต่อมาจึงมีบุตรด้วยกันเพียงคนเดียว คือ หม่อมราชวงศ์สาทิศ กฤดากร ซึ่งได้ถึงแก่กรรมเมื่ออายุเพียง 23 ปี โดยอุบัติเหตุ หลังจากเหตุการณ์นี้ทำให้หม่อมเจ้าสมัยเฉลิมเศร้าโศกเสียใจมาก จนเป็นพระโรคประสาทร้ายแรงและมีโรคแทรกซ้อน และสิ้นชีพิตักษัยในอีก 8 เดือนต่อมา คือเมื่อวันอังคาร ที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2510 เวลา 00.15 น. รวมพระชนมายุได้ 71 พรรษา 9 เดือน

เมื่อทรงพระเยาว์หม่อมเจ้าสมัยเฉลิมได้ศึกษาหนังสือไทยที่วังพระอาทิตย์และที่โรงเรียนในวัดพระเชตุพน การศึกษาต่อจากนั้น คือ

พ.ศ. 2448	โรงเรียนราชวิทยาลัย	3 ปี
พ.ศ. 2451	โรงเรียนในประเทศฝรั่งเศส	2 ปี
พ.ศ. 2453	Institution Brunel Haccius Geneve	3 ปี
พ.ศ. 2456	College Scientifique, Lausanne , Suisse	5 ปี
พ.ศ. 2461	Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts, Paris	9 ปี

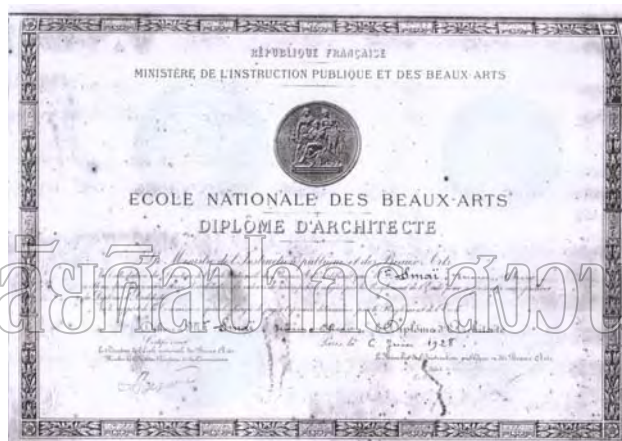
ภาพที่ 8 หม่อมเจ้าสมัยเฉลิม และครอบครัวกฤดากร

ที่มา : “พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ และครอบครัวกฤดากร ณ วังถนนพระอาทิตย์, A0839 (ทชช) 526-18130, หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

ภาพที่ 9 หม่อมเจ้าสมัยเฉลิม และครอบครัว

ที่มา : ประวัติหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร (ม.ป.ท., 2510. พิมพ์ในงานศพหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร พุทธศักราช 2510), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ภาพที่ 10 ปริญญาบัตรของหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร

ที่มา : ประวัติหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร (ม.ป.ท., 2510. พิมพ์ในงานศพหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร พุทธศักราช 2510), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ภาพที่ 11 เหรียญรางวัลที่ 3

ที่มา : ประวัติหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร (ม.ป.ท., 2510. พิมพ์ในงานศพหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร พุทธศักราช 2510), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ภาพที่ 12 เหรียญรางวัลที่ 2 ชั้น 1

ที่มา : ประวัติหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร (ม.ป.ท., 2510. พิมพ์ในงานศพหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร พุทธศักราช 2510), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

Mr Smaï Mam Chow
né le 15 septembre 1898
à Bangkok (Siam)
élève de M. Pascal Reuma Dugrenne
admis en 2e classe le 10 juillet 1918

MINISTÈRE
DE L'ÉDUCATION NATIONALE
ÉCOLE NATIONALE SUPÉRIEURE DES BEAUX-ARTS

Section d'Architecture Feuille de Valeurs

Nature des Concours	Dates des Jugements	Récompenses	Valeurs
Enseignement scientifique.			
Mathématiques.....	—	—	—
Stabilité.....	23 avril 1921	Mention	2
Géométrie descriptive.....	25 mars 1922	Mention	2
Matériaux.....	14 avril 1922	Mention	2
Perspective.....	3 avril 1925	Mention	2
Construction.....	17 juillet 1923	3 ^e Médaille	3
Éléments analytiques.....	5 novembre 1918	2 ^e Mention	1
Éléments analytiques.....	1 ^{er} juillet 1919	2 ^e Mention	1
Éléments analytiques.....	—	—	—
Esquisse de Plan.....	—	—	—
Esquisse de Plan.....	—	—	—
Architecture			
Projet rendu.....	21 juin 1920	2 ^e Mention	1
Projet rendu :	26 juillet 1921	2 ^e Mention	1
II.....	22 juillet 1924	2 ^e Mention	1
II.....	27 octobre 1925	2 ^e Mention	1
II.....	21 juillet 1919	2 ^e Mention	1
Histoire générale de l'Architecture.....	18 mai 1920	Mention	1
Enseignement simultané des trois Arts.			
Dessin d'ornement.....	27 juillet 1925	Mention	1
Dessin de figure.....	12 novembre 1925	Mention	1
Modelage.....	23 décembre 1925	Mention	1
Concours du Grand Prix de Rome.....			

ภาพที่ 13 ใบรายงานการศึกษา ของหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร หน้าที่ 1

ที่มา : ประวัติหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร (ม.ป.ท., 2510. พิมพ์ในงานศพหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร พุทธศักราช 2510), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

Admis en Première classe le 25 décembre 1925

Nature des Cours	Date des Juges	Récompense	Valeur
Dessin	25 Janv. 1926	Mention	1
Requissement standard des trois Arts	25 Janv. 1926	Mention	1
Composition décorative	en logs		
	en collaboration		
Histoire générale de l'Architecture	17 Mars 1926	Mention	1
Construction (Cours supérieur)			
Projet-rando : Un laboratoire d'essai	5 octobre 1926	1 ^{re} Mention	1
Projet-rando : Un chemin	23 novembre 1926	1 ^{re} Mention	1
Projet-rando : Un dessin	26 juillet 1927	1 ^{re} Mention	1
Projet-rando :			
Projet-rando :			
Cours de Rome	9 Janv. 1926	1 ^{re} Mention	1
Cours de Rome et de l'architecture	26 Janv. 1926	1 ^{re} Mention	1
Cours de Rome et de l'architecture	8 Janv. 1927	1 ^{re} Mention	1
Cours de Rome et de l'architecture	26 Janv. 1927	1 ^{re} Mention	1
Cours de Rome et de l'architecture	7 Janv. 1928	1 ^{re} Mention	1
Cours de Rome et de l'architecture	16 Janv. 1928	Mention	1
Physique et Chimie	6 Mars 1926	Mention	1
Législation de l'Architecture	6 Mars 1926	Mention	1
Projet-rando : Un dessin	6 Janv. 1928		
Concours du Grand Prix de Rome			
			
Fait à Paris le 25 Janv. 1926 Le Directeur de l'École			

ภาพที่ 14 ใบรายงานการศึกษา ของหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร หน้าที่ 2

ที่มา : ประวัติหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร (ม.ป.ท., 2510). พิมพ์ในงานศพหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร พุทธศักราช 2510), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

สรุปได้ว่าท่านทรงใช้ชีวิตอยู่ในประเทศฝรั่งเศสถึง 19 ปี คือตั้งแต่ พ.ศ.2451 – พ.ศ.2470 (ค.ศ. 1908 – ค.ศ.1927) โดยเป็นนักเรียนทุนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจาก

สำเร็จวิชาสถาปัตยกรรมจาก สถาบัน Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสแล้ว ก็ทรงกลับมารับราชการเมื่อปี พ.ศ. 2471 ในแผนกศิลปากรสถาน⁸

พ.ศ. 2471 เข้ารับราชการในแผนกศิลปากรสถาน ตำแหน่งนายช่าง

พ.ศ. 2472 ย้ายมารับราชการกรมวังนอก กระทรวงวัง ตำแหน่งนายช่างใหญ่

พ.ศ. 2478 กองสถาปัตยกรรม กระทรวงธรรมการ ตำแหน่งสถาปนิก

พ.ศ. 2483 กองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ตำแหน่งหัวหน้า

แผนกออกแบบ

พ.ศ. 2493 ตำแหน่งสถาปนิกชั้นพิเศษ กรมศิลปากร

พ.ศ. 2501 ออกจากราชการเพื่อรับบำนาญด้วยเหตุสูงอายุ

ดังนั้นช่วงเวลาปฏิบัติงานวิชาชีพของหม่อมเจ้าสมัยเฉลิมคือ พ.ศ. 2471 – พ.ศ. 2501

นอกจากการรับราชการตำแหน่งสถาปนิกดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ท่านยังได้รับแต่งตั้งเป็น

คณบดี คณะประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปีพ.ศ. 2487 - พ.ศ. 2493 และได้ไปสอน

วิชาสถาปัตยกรรมที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในตำแหน่งอาจารย์พิเศษ และเป็นผู้ร่วมก่อตั้งสมาคม

สถาปนิกสยามในปีพ.ศ. 2476 ด้วย โดยดำรงตำแหน่งกรรมการสมาคมร่วมกับผู้เริ่มอีก 6 ท่าน ใน

พ.ศ. 2477 ได้แก่ พระสาโรชรัตนนิมมานก์ นายกลาภกมล หลวงบุรกรรมโกวิท เลขาธิการ นายนาถ

โพธิประสาธน์ เจริญฤทธิกุล หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร กรรมการ หม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณ

กรรมการ และนายสิววงศ์ ฤกษ์ชัย ฌ อยุธยา

เมื่อออกจากราชการแล้วได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งคณบดี คณะมัณฑนศิลป์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2501 - 31 สิงหาคม พ.ศ. 2505 ต่อจากนั้นได้รับพระ

มหากรุณาธิคุณให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาประจำสำนักพระราชวังมาตลอดพระชนมชีพ

ดังนั้นช่วงเวลาที่มี.จ.สมัยเฉลิมกลับมาทำงานในประเทศไทยได้แก่ พ.ศ. 2471-2501

(ค.ศ. 1928 - 1967) รวม 30 ปี

⁸ประวัติหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร (ม.ป.ท., 2510. พิมพ์ในงานศพหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร พุทธศักราช 2510), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

นายจิตรเสน อภัยวงศ์

ภาพที่ 15 นายจิตรเสน อภัยวงศ์

ที่มา : โชติ กัลยาณมิตร, “อิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (2325 - 2525),” ไม่ปรากฏเลขหน้า.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

นายจิตรเสน อภัยวงศ์ เป็นบุตรคนที่ 18 ของเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์(ชุ่ม) และ นางถนอม โดยนายจิตรเสนเป็นน้องชายต่างมารดาของนายควง อภัยวงศ์ อดีตนายกรัฐมนตรี บุตรคนที่ 15 ของ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์(ชุ่ม) จบการศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมจากสถาบัน Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อกลับมาได้รับราชการเป็นสถาปนิกประจำ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ นายจิตรเสนได้สมรสกับ นางสาวเมรี อิริคสัน⁹ นายจิตรเสน อภัยวงศ์ เป็นสถาปนิกที่มักจะได้รับงานออกแบบขนาดใหญ่ เช่น กลุ่มอาคารริมถนนราชดำเนิน¹⁰ และอาคารกรีฑาสถาน เป็นต้น¹¹

⁹ ประวัติพันตรีควง อภัยวงศ์ ป.จ.ม.ป. ช.ป.ม. (ม.ป.ท., 2511. พิมพ์ในงานศพพันตรีควง อภัยวงศ์ มิถุนายน 2511), 31.

¹⁰ สัมภาษณ์ นางจิรวี สัส ปันยารชุน, บุตรีจอมพล ป. พิบูลสงครามและเป็นเจ้าของบ้านสองเสา, 18 กุมภาพันธ์ 2549.

¹¹ โชติ กัลยาณมิตร, “อิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (2325 - 2525),” ไม่ปรากฏเลขหน้า.

สำหรับวันเดินปีเกิดและวันถึงแก่กรรมของนายจิตรเสนนั้นไม่พบการบันทึกเอาไว้แต่สามารถเทียบกับวันเกิดและวันสิ้นของนายควง อภัยวงศ์ได้ เนื่องจากในหนังสืองานศพของนายควงได้ระบุไว้ว่านายจิตรเสนเกิดหลังนายควง ซึ่งนายควงเกิดวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2445 ดังนั้นนายจิตรเสนต้องเกิดในช่วงหลังวันนี้อย่างแน่นอน นอกจากนั้นในหนังสืองานศพยังระบุว่านายจิตรเสนได้สิ้นไปแล้วก่อนที่นายควงสิ้นในวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2511 ทำให้ทราบคร่าวๆว่าช่วงอายุของนายจิตรเสนอยู่ในช่วง 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2445 – 14 มีนาคม พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1902 – ค.ศ. 1968)

และสามารถเทียบเคียงช่วงระยะเวลาในการศึกษา ณ ต่างประเทศและช่วงเวลาที่กลับมาทำงานที่เมืองไทยได้จาก การเทียบเคียงกับอาคารหลังแรกที่นายจิตรเสนออกแบบไว้คือ กลุ่มอาคารริมถนนราชดำเนิน ได้แก่ พ.ศ. 2481 และช่วงเวลาการเรียนวิชาสถาปัตยกรรม ที่สถาบัน Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ของม.จ.สมัยเฉลิม จำนวน 9 ปี ทำให้คาดคะเนได้ว่าช่วงเวลาที่ท่านน่าจะศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมในต่างประเทศได้แก่ พ.ศ. 2471 – พ.ศ. 2480 (ค.ศ. 1928 – ค.ศ. 1937) รวมรวม 9 ปี และช่วงเวลาที่ท่านกลับมาทำงานในประเทศไทย น่าจะเป็น ช่วงพ.ศ. 2481 – พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1938 – ค.ศ. 1968) รวม 30 ปี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. นายนารถ โพธิประสาท

ภาพที่ 16 นายนารถ โพธิประสาท

ที่มา : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 60ปี สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2537), 6.

นายনারถ โพธิประสาธ เกิดเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2444 ที่บ้านเลขที่ 2328 หลังตลาดบ้านขมิ้น ตำบลสวนอนันต์อุทยาน อำเภอบางกอกน้อย จังหวัดธนบุรี เป็นบุตรของนายเปี้ย และนางไหว มีพี่น้องร่วมท้องเดียวกันคือ น.พ. ถนอม โพธิประสาธ¹² นายনারถได้สมรสกับนางสกุณฑลา โพธิประสาธ ชื่อเดิมนางสาวสกุณ นิवासันท์ บุตรีนายหลวง และนางฉายวัชรจินดา¹³ ด้วยความที่เป็นคนที่มีความอดสาหะและเรียนเก่งจึงทำให้ท่านได้รับเลือกให้เป็นนักเรียนทุนของกระทรวงธรรมการ ให้ไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษเมื่อปีพ.ศ.2467 นายনারถมีประวัติการศึกษาดังนี้

พ.ศ. 2460 จบการศึกษาชั้นต้นจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

พ.ศ. 2464 - พ.ศ. 2467 ได้รับทุนจากกระทรวงธรรมการให้ไปศึกษาที่โรงเรียนศิลปกรรมพอร์ตสมัธ (Portsmouth School of Art) ประเทศอังกฤษ เป็นเวลา3ปี จนจบการศึกษาได้รับประกาศนียบัตรเทคนิคทางจิตรกรรม

พ.ศ. 2467 - พ.ศ. 2472 ศึกษาที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษ เป็นเวลา5 ปี โดยระหว่างที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยลิเวอร์พูลนั้นนายনারถได้ชนะการประกวดแบบอันมีรางวัลให้ไปดูงานและฝึกอบรมในประเทศสหรัฐอเมริกาอีก 8 เดือน หลังจากที่ได้ไปดูงานแล้วท่านก็ได้กลับมาสอบไล่เป็นผลสำเร็จได้รับปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต โดยได้รับเกียรตินิยมอันดับ 1 ในสาขาการก่อสร้าง นับเป็นคนไทยที่ได้รับเกียรตินิยมอันดับ1เป็นคนที่ 2 หลังจากพระสาโรชรัตนนิมมานก์ หลังจากนั้นท่านได้สอบเข้าเป็นสมาชิกสถาบันวิชาชีพจนได้รับประกาศนียบัตรสมาชิกของสถาบัน 3 แห่ง ได้แก่ ประกาศนียบัตร สมาชิกแห่งราชบัณฑิตยสภา สถาปนิกอังกฤษ(A.R.I.B.A.Qual.) ประกาศนียบัตร สมาชิกแห่งราชบัณฑิตยสภาสาขาภิบาล (M.R.S.San.I.) และ ประกาศนียบัตร สมาชิกสมทบแห่งสภาวิศวกรรม(A.I.Struct.E.)

นอกจากนั้นในปีพ.ศ. 2473 นายনারถ ยังได้ฝึกงานในสำนักงานสถาปนิกของประเทศอังกฤษเป็นเวลา6เดือน และศึกษาสังเกตการณ์สถาปัตยกรรมในประเทศอื่นๆในยุโรปเป็นเวลาอีก 2

¹² นารถ โพธิประสาธ, สถาปัตยกรรมในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2499), 1.

¹³ ครูสภา, ประมวลประวัติครู (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535), 242.

เดือน เพื่อศึกษาฐานสถาปัตยกรรมอิตาลี พร้อมทั้งศึกษาเพิ่มเติมวิชาผังเมืองและกฎหมายก่อสร้าง ตลอดจนศึกษาเรื่องที่ดิน และอุโฆษวิทยาของอาคาร (Acoustic of Buildings)

สรุปได้ว่า นายนารถอยู่ต่างประเทศในช่วงเวลา พ.ศ. 2464 – พ.ศ. 2473 (ค.ศ. 1921 – ค.ศ. 1930) รวม 9 ปี เมื่อกลับมาประเทศไทยในปีพ.ศ. 2473 ก็ได้มาเป็นครูสอนวิชาช่างที่โรงเรียนเพาะช่าง ต่อจากนั้นได้ดำเนินการเสนอรัฐบาลให้ยกฐานะวิชาสถาปัตยกรรมขึ้นสู่ระดับอุดมศึกษา เป็นแผนกวิชาสถาปัตยกรรม ในสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2473 อาจารย์โท ในโรงเรียนเพาะช่าง

พ.ศ. 2476 อาจารย์ แผนกวิชาสถาปัตยกรรมในคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2477 สถาปนิก กรมโยธาเทศบาล

พ.ศ. 2479 หัวหน้ากองสถาปัตยกรรม กรมโยธาเทศบาล

พ.ศ. 2493 นายช่างประจำ กรมโยธาเทศบาล

พ.ศ. 2494 อาจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายนารถกลับมาเป็นอาจารย์ที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เพียงแค่ 3 ปี ก็ถึงแก่กรรมในวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2497¹⁴ และมีการพระราชทานเพลิงศพในวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2499 ณ วัดเทพศิรินทราวาส¹⁵

ดังนั้นช่วงเวลาในการทำงานของนายนารถในประเทศไทยคือ พ.ศ. 2473 – พ.ศ. 2497 (ค.ศ. 1930 – ค.ศ. 1954) รวม 24 ปี นายนารถนั้นมีบทบาทอย่างมากต่อคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการวางรากฐานโดยการวางระบบการศึกษา โดยเอาหลักสูตรของมหาวิทยาลัย Liverpool มาใช้ นายนารถนั้นมีความรู้ทางด้านทฤษฎีทางสถาปัตยกรรมที่เป็นระบบอย่างมาก¹⁶ และชอบการสอนมากกว่าการทำงานเป็นสถาปนิกที่กรมโยธาในยุคนั้น

¹⁴ นิจ หิณฺฐิระนันท์, “คำกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,” คำกราบบังคมทูลเนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินในพิธีเปิดอนุสาวรีย์ นายนารถ โพธิประสาท ณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 24 สิงหาคม 2525. (อัคราณา)

¹⁵ นารถ โพธิประสาท, สถาปัตยกรรมในประเทศไทย, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

¹⁶ สัมภาษณ์ พลเรือตรี สมภพ ภิรมย์, อดีตคณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรุ่นแรก, 12 ธันวาคม 2546.

พระสาโรชรัตนนิมมานก์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 17 พระสาโรชรัตนนิมมานก์

ที่มา : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 60ปี สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรม

ราชูปถัมภ์ (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2537), 6.

พระสาโรชรัตนนิมมานก์ (นามเดิมว่า สาโรช ร.สุขยางค์) เกิดเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2438 ที่ท่าเตียน จังหวัดพระนคร เป็นบุตรชายของหลวงพัฒนพงษ์ภักดี(ทิม สุขยางค์) ผู้แต่งบทละครหลายเรื่อง และที่โด่งดังที่สุดคือ “นิราศหนองคาย” ที่แต่งขึ้นเพื่อเสียดสีการคอร์รัปชัน¹⁷ ในสมัยรัชกาลที่ 6 และนางเสงี่ยม¹⁸ ในวัยเยาว์ได้เล่าเรียนระดับประถมศึกษาที่ โรงเรียนกล่อมพิทยากร แล้วไปศึกษาต่อระดับมัธยมต้นที่โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ และศึกษาต่อระดับ มัธยมปลายที่ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

¹⁷ สัมภาษณ์ นายอเส สุขยางค์, หลานชายของพระสาโรชรัตนนิมมานก์, 28 กุมภาพันธ์ 2549.

¹⁸ ศรุสภา, ประมวลประวัติครู, 181.

พ.ศ. 2456 ได้ทุนไปศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษ เป็นนักเรียนไทยที่ศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมโดยได้รับเกียรติยศอันดันดับหนึ่ง เป็นคนแรกของประเทศไทย (คนที่ 2 คือ นายนารถ โพธิประสาธ)¹⁹

สรุปรวมทั้งสิ้นอยู่ประเทศอังกฤษ 6 ปีในช่วงระหว่างพ.ศ. 2456-2462 (ค.ศ. 1913-1919)

พ.ศ. 2463 เข้ารับราชการ ตำแหน่งอาจารย์ช่างคำนวณออกแบบในกองสถาปัตยกรรม กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2464 รับราชการ ตำแหน่งหัวหน้ากองสถาปัตยกรรม

พ.ศ. 2474 เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาเขียนแบบสถาปัตยกรรมและวิชาก่อสร้าง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2484 ได้รับตำแหน่งเป็นสถาปนิกชั้นพิเศษ กรมศิลปากร

พ.ศ. 2491 ลาออกจากราชการ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

คนที่ 1 นางสาวสาธิตี สุขยางค์

คนที่ 2 นายวิโรจน์ สุขยางค์ ชื่อเล่นว่านายเล็กซึ่งอาจเพี้ยนมาจากคำว่านายเหล็ก

คนที่ 3 นายอิฐ สุขยางค์

คนที่ 4 นายทราย สุขยางค์

คนที่ 5 นางสาววิณา สุขยางค์ ชื่อเล่นว่านางสาวปูน

ซึ่งในจำนวนบุตรทั้ง 5 คนนี้มีเพียง นายอิฐเท่านั้นที่เป็นสถาปนิก ซึ่งนายอิฐได้มีบุตรชายที่เป็นสถาปนิกและสืบทอดอาชีพ It International ต่อก็คือ นายอเส สุขยางค์²⁰

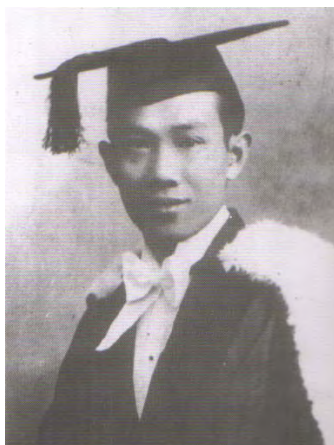
วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2493 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

¹⁹ อัน นิมนต์หมื่น, “การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในคณะสถาปัตย์ที่ข้าพเจ้าได้รู้มา,” อาษา 1, 1 (กรกฎาคม 2501) : ไม่ปรากฏเลขหน้า.

²⁰ สัมภาษณ์ นายอเส สุขยางค์, หลานชายของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, 28 กุมภาพันธ์ 2549.

²¹ ศุภภา, ประมวลประวัติครู, 181.

หม่อมเจ้าไฉยมยากร วรวรรณ

ภาพที่ 18 หม่อมเจ้าไฉยมยากร วรวรรณ

ที่มา : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 60ปี สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2537), 6.

หม่อมเจ้าไฉยมยากร วรวรรณ ประสูติเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2443 ณ วังเพ็ญนราทร ทรงเป็นโอรสองค์ที่ 20 ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ และเป็นองค์ที่ 3 ของหม่อมมณู วรวรรณ ณ อุทยาน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นต้นราชสกุลวรวรรณ โดยนามสกุลวรวรรณ ณ กรุงเทพฯ ได้รับพระราชทานจากรัชกาลที่ 6 และต่อมารัชกาลที่ 7 ได้ทรงเปลี่ยนให้เป็น วรวรรณ ณ อุทยาน²² พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ หรือพระองค์เจ้าวรรณกร ทรงเป็นโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 กับเจ้าจอมมารดาเจียน ประสูติ พ.ศ. 2404 สิ้นชีพิตักษัยเมื่อ พ.ศ. 2474 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงเริ่มรับราชการที่หอรัษฎากรพิพัฒน์ เป็นพนักงานการเงินที่ฝากแบงก์ต่างประเทศ ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็น กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ เมื่อปี พ.ศ. 2433 และ ดำรงตำแหน่งรองเสนาบดีกรมพระคลังมหาสมบัติ จนถึงรัชกาลที่ 6 ในปี พ.ศ. 2464 ทรงสถาปนาเป็น กรมพระนราธิปประพันธ์

²² หม่อมราชวงศ์ปรียานันทนา รังสิต, สมุดพระรูป พระราชโอรส พระราชธิดาและพระราชนัดดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) (กรุงเทพมหานคร : โลมาโฮลดิ้ง, 2543), 236.

พงศ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงมีทักษะในเรื่องการประพันธ์เป็นอย่างมาก ตัวอย่างผลงานนิพนธ์ ได้แก่ บทละครพูดเรื่องสร้อยคอที่หายไป บทละครเรื่อง เรื่องสาวเครือฟ้า และมีการตั้งคณะละครปริดาไลย์ ไว้ที่วังแพรงนราฯของท่านด้วย

เมื่อครั้งหม่อมเจ้าไฉนยากร วรวรรณ ยังเยาว์วัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงโปรดให้ท่านได้รับการศึกษาในวังแพรงนราฯ จากนั้น

พ.ศ.2454 ศึกษาที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง(วชิราวุธวิทยาลัย)

พ.ศ.2462 เดินทางไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษ โดยเป็นนักเรียนทุนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากรัชกาลที่ 6 เคยทอดพระเนตรรูปการ์ตูนที่ ม.จ. ไฉนยากร วาดขึ้นและเกิดประทับใจในความสามารถ

ทรงรับการศึกษาใน โรงเรียนและในบ้านครูกววิชาหลายแห่งเช่น The Brias, Devonshire ที่เมือง Westgate-on-Sea เพื่อเตรียมเข้ามหาวิทยาลัย²³ ซึ่งเมือง Westgate-on-Sea นั้นอยู่ทางด้านเหนือของเมือง Kent ในประเทศอังกฤษ จัดเป็นเมืองชนบทชายทะเลอันเงียบสงบ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวพักผ่อนที่สวยงาม สถาปัตยกรรมภายในเมืองเป็นบ้านเรือนแบบชนบทของอังกฤษ

พ.ศ.2466 ศึกษาที่ Gonville and Caius College มหาวิทยาลัย Cambridge ประเทศอังกฤษ ซึ่ง Gonville and Caius College นี้เป็นวิทยาลัยที่ใหญ่และเก่าแก่ที่สุดในมหาวิทยาลัย Cambridge ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อค.ศ.1348

ดังนั้น ม.จ. ไฉนยากร ได้ศึกษา ณ ประเทศอังกฤษในช่วงพ.ศ. 2462 – พ.ศ. 2471(ค.ศ. 1919 – ค.ศ. 1928) รวม 8 ปี

พ.ศ.2496 ได้รับเชิญไปรับปริญญาโท(Master of Arts) จากมหาวิทยาลัย Cambridge

พ.ศ.2508 ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อเดินทางกลับมาประเทศไทย จึงได้รับราชการในกรมรถไฟ ตำแหน่งสถาปนิก เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2471 ทรงเป็นสถาปนิกหนึ่งในจำนวน 5 คนที่มีอยู่ในประเทศไทยขณะนั้น (หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร หม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร นายจิตรเสน อภัยวงศ์ พระสาโรชรัตนนิมมานก์ และหม่อมเจ้าไฉนยากร วรวรรณ) นอกจากนั้นยังเป็นอาจารย์พิเศษในคณะ

²³มูลนิธิ หม่อมเจ้าไฉนยากร วรวรรณ, หม่อมเจ้าไฉนยากร วรวรรณ 2443 – 2524 (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, 2534), 8.

สถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และพ.ศ. 2492 เป็นหัวหน้าแผนกวิชาสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2497 ดำรงตำแหน่งคณบดีจนเกษียณอายุเมื่อปีพ.ศ. 2507 และเป็นผู้ร่วมก่อตั้งสมาคมสถาปนิกสยามในปีพ.ศ. 2477 ด้วย หลังจากออกจากราชการม.จ. โวฒยากรมักจะใช้เวลาว่างในการเขียนบทความ เขียนภาพล้อเลียนสังคม และโปรดการเดินทางท่องเที่ยว²⁴ จนเมื่อพ.ศ. 2524 พระชนมายุได้ 80 พรรษา ท่านทรงประพรหมพักงานสิ้นชีพตักษัยเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2524

สามารถสรุปได้ว่าช่วงเวลาที่ท่านกลับมาทำงานที่เมืองไทยได้แก่ พ.ศ. 2471 – พ.ศ. 2524 (ค.ศ. 1928-1981) รวม 53 ปี

หม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณสมรสกับนางสาวจิตรา ปันยารชุน เมื่อพ.ศ. 2480 และทรงมีทายาทได้แก่ หม่อมราชวงศ์วิวัฒน์ วรรณ (บุตรนางสรพวงค์ บุรณะปิ่นท์) และหม่อมราชวงศ์ชาญวุฒิ วรวรรณ (บุตรหม่อมจิตรา วรวรรณ ณ อยุธยา) ซึ่งหม่อมราชวงศ์ชาญวุฒิ วรวรรณ เป็นทั้งสถาปนิกและอาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 19 ภาพร่างลายพระหัตถ์เกี่ยวกับสมัยปฏิวัติ ของ หม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณ
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

²⁴ สัมภาษณ์หม่อมราชวงศ์ ชาญวุฒิ วรวรรณ, บุตรชายหม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณ, 16 สิงหาคม 2549.

ภาพที่ 20 ภาพร่างลายพระหัตถ์ เกี่ยวกับพินิจเกศาภัณฑ์ของหม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณ
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

ภาพที่ 21 หม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณ และครอบครัว

ที่มา : มุลนิธิ หม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณ, หม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณ 2443 – 2524

(กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธการพิมพ์, 2534), 23.

ภาพที่ 22 หม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณ พร้อมด้วยคณาจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : มุลนิธิ หม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณ, หม่อมเจ้าโวฒยากร วรวรรณ 2443 – 2524

(กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธการพิมพ์, 2534), 14.

จากการศึกษาข้อมูลในบทที่ 2 เกี่ยวกับประวัติและการศึกษาของกลุ่มสถาปนิกไทยรุ่น
บุกเบิกฯ ทั้ง 6 ท่านนั้น สามารถสรุปช่วงเวลาต่างๆเป็นตารางเพื่อประกอบการวิเคราะห์เทียบเคียง
ในบทที่ 5 ได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปช่วงเวลาต่างๆในชีวิตของกลุ่มสถาปนิกไทยรุ่นบุกเบิกฯ ทั้ง 6 ท่าน

ช่วงเวลา	ม.จ.อิทธิ เทพสรรค์ กฤดากร	ม.จ. สมัย เฉลิม กฤดากร	นายจิตร เสน อภัยวงศ์	นายনার โพธิ ประสาท	พระสาร รัตนนิม มานัก	ม.จ.โวฒยา กร วรวรรณ
ช่วงอายุ	พ.ศ. 2432 - พ.ศ. 2477 (ค.ศ. 1889 - ค.ศ.1934)	พ.ศ. 2438 - พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1895 - ค.ศ.1967)	พ.ศ. 2445 - พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1902 - ค.ศ.1968)	พ.ศ.2444 - พ.ศ. 2497 (ค.ศ. 1901 - ค.ศ.1954)	พ.ศ. 2438 - พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1895 - ค.ศ.1950)	พ.ศ. 2443 - พ.ศ. 2524 (ค.ศ. 1900 - ค.ศ.1981)
รวมอายุ	45 ปี	72 ปี	66 ปี	53 ปี	54 ปี	80 ปี
ช่วงที่อยู่ ต่างประเทศ	พ.ศ. 2444- พ.ศ. 2458 (ค.ศ.1901 - ค.ศ. 1915)	พ.ศ. 2451- พ.ศ. 2470 (ค.ศ. 1908 - ค.ศ.1927)	พ.ศ. 2471- พ.ศ. 2480 (ค.ศ. 1928 - ค.ศ.1937)	พ.ศ. 2464 - พ.ศ. 2473 (ค.ศ. 1921 - ค.ศ.1930)	พ.ศ. 2456 - พ.ศ. 2463 (ค.ศ. 1913 - ค.ศ.1920)	พ.ศ. 2462 - พ.ศ. 2471 (ค.ศ. 1919 - ค.ศ.1928)
รวมเวลาที่ อยู่ ต่างประเทศ	14 ปี	19 ปี	9 ปี	9 ปี	7 ปี	8 ปี
ช่วงกลับมา ทำงานที่ ไทย	พ.ศ. 2458 - พ.ศ. 2477 (ค.ศ. 1915 - ค.ศ.1934)	พ.ศ. 2471 - พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1928 - ค.ศ.1967)	พ.ศ. 2481- พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1938 - ค.ศ.1968)	พ.ศ. 2473 - พ.ศ. 2497 (ค.ศ. 1930 - ค.ศ.1954)	พ.ศ. 2463 - พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1920 - ค.ศ.1950)	พ.ศ. 2471 - พ.ศ. 2524 (ค.ศ. 1928 - ค.ศ.1981)
รวมเวลาที่ กลับมา ทำงานที่ ไทย	19 ปี	30 ปี	30 ปี	24 ปี	30 ปี	53 ปี

ที่มา : จากการศึกษาของผู้วิจัย